

עת"מ _____

בית המשפט המחוזי מרכז
בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

העותרים :

1. המוקד לפליטים ולמהגרים ע.ר. 580333094

2. [REDACTED]

3. [REDACTED]

4. [REDACTED]

5. [REDACTED]

6. [REDACTED]

7. [REDACTED]

8. [REDACTED]

9. [REDACTED]

10. [REDACTED]

11. [REDACTED]

כולם ע"י עו"ד הרן רייכמן מ.ר. 34974

הקליניקה למשפט ומדיניות חינוך

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה

הר הכרמל, אוניברסיטת חיפה

טלפון : 050-5657157 פקס : 04-8288514

מייל : law.haran@gmail.com

- נגד -

המשיבים :

1. עיריית פתח תקווה, באמצעות ב"כ היועץ המשפטי לעירייה

2. משרד החינוך

3. מדינת ישראל

המשיבים 12 ו-3 באמצעות פרקליטות מחוז מרכז

עתירה מינהלית דחופה

מבוא

1. עניינה של העתירה בסירובה של המשיבה 1 לרשום את העותרים, ילדים למבקשי מקלט מאריתריאה

בגילאי 3-6, בגנים העירוניים בפתח תקווה.

2. בהתאם להוראות **חוק לימוד חובה התש"ט-1949** (להלן: "**חוק לימוד חובה**") מוטלת חובה על המשיבה 1 לרשום את ילדי העותרים למערכת הגנים בעיר, וזאת בהתאם להוראות המשיב 2 וכפי שנעשה בכלל הרשויות בישראל. התנהלותה הקלוקלת של המשיבה 1, לפיה היא מסרבת לרשום את העותרים לגני הילדים בעיר אינה רק נוגדת את הדין במפורש אלא אף מעידה על הפליה בוטה על רקע סטטוס ולאום. טענותינו מופנות גם כלפי המשיב 2 שלא פעל כנדרש כדי לתקן את הפרת הדין, אף על פי שבידו הסמכות וגם החובה לעשות כן.
3. במסגרת העתירה דנן, יבקשו העותרים מבית המשפט הנכבד להורות על הסעדים הבאים:
- א. להורות למשיבה 1 לרשום את ילדי העותרים 11-2 למערכת הגנים בעיר בהתאם לכללים החלים על כלל תושבי פתח תקווה באופן מיידי **וזאת בהתחשב בכך ששנת הלימודים כבר החלה**.
- ב. להורות למשיבה 1 לרשום את יתר ילדי מבקשי המקלט בגילאי החובה המתגוררים בשטח הרשות המקומית פתח תקווה למוסדות החינוך בעיר בהתאם לכללים החלים על כלל תושבי פתח תקווה באופן מיידי.
- ג. להורות למשיב 2 להפעיל את סמכויותיו בדין לשם הבטחת הרישום בעיר על פי דין בעניינם של ילדי העותרים וכל ילד אחר.
- ד. להורות למשיבים לשלם את הוצאות ההליך דנן. העותרים יבקשו כי יוטלו על המשיבה 1 הוצאות משמעותיות לדוגמה באשר התנהלותה לא רק שחרגה מהדין אלא נבעה משיקולים פסולים והפליה גזעית. להתנהלות מסוג זה על ידי רשות ציבורית אין מקום במדינה יהודית ודמוקרטית וראוי כי בית המשפט הנכבד יבטא עמדתו הברורה בהקשר זה.

הצדדים

4. העותרת 1, המוקד לפליטים ולמהגרים, היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח שהוקמה בשנת 1998 ואשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. המוקד מחויב למיגור הניצול של מהגרים, להבטחת יחס מכבד והוגן כלפיהם ולגיבוש מדיניות ממשלתית שתבטיח זאת. המוקד מבקש לשמש שופר לאלו אשר קולם לא נשמע במרחב הציבורי ולבנות חברה ישראלית צודקת, שיוונית ודמוקרטית. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי למהגרים; חינוך והסברה לציבור הישראלי; וכן חקיקה וקידום מדיניות ציבורית.
5. העותרים 11-2 הינם הורים לילדים בגילאי חובה המתגוררים בפתח תקווה אשר בקשתם לרישום ילדיהם לגנים נדחתה על ידי המשיבה 1.
- עותר 2 המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 3.5 שנים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב גוטמן 2. המסמכים בעניין העותר 2 מצ"ב כנספח א'.

עותרת 3: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 4 שנים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב הברון הירש 8. המסמכים בעניין העותרת 3 מצ"ב כנספח ב'.

עותרת 4: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 7 שנים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב גוטמן 4. המסמכים בעניין העותרת 4 מצ"ב כנספח ג'.

עותרת 5: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה שנתיים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב חובני ציון 15. המסמכים בעניין העותרת 5 מצ"ב כנספח ד'.

עותרת 6: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 7 שנים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב ז'בוטינסקי 16. המסמכים בעניין העותרת 6 מצ"ב כנספח ה'.

עותרת 7: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 4 שנים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב סלור 5. המסמכים בעניין העותרת 7 מצ"ב כנספח ו'.

עותרת 8: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 5 שנים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב בר כוכבא 28. המסמכים בעניין העותרת 8 מצ"ב כנספח ז'.

עותרת 9: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה שנתיים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב בר כוכבא 28. המסמכים בעניין העותרת 9 מצ"ב כנספח ח'.

עותרת 10: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 1.3 שנים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב הברון הירש 8/3. המסמכים בעניין העותרת 10 מצ"ב כנספח ט'.

עותרת 11: המשפחה מתגוררת בפתח תקווה מזה 11 חודשים. המשפחה כיום מתגוררת ברחוב חיים עוזר 16. המסמכים בעניין העותרת 11 מצ"ב כנספח י'.

6. המשיבה 1 הינה הרשות האחראית על רישום ילדים למערכת החינוך ולגנים בתחומי שיפוטת וזאת בין היתר בהתאם להוראות סעיף 3 לחוק לימוד חובה וסעיפים 3-4 לתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), התשי"ט-1959 (להלן: "תקנות הרישום").

7. המשיב 2 הינו האחראי הכולל להבטחת חינוך חובה וחינם לכלל הילדים המתגוררים בישראל בהתאם לחוק לימוד חובה. מכוח סמכויותיו על פי דין, מחויב המשיב 2 לפקח על הנעשה במוסדות החינוך ולתת הוראות לשם הבטחת הוראות הדין. בין היתר, בידי שר החינוך סמכות מפורשת להתערב בענייני רישום אשר אינם מבוצעים בהתאם לדין מכוח סעיף 3א לחוק לימוד חובה.

השתלשלות ההליכים

8. אחר פרסום הליכי הרישום למערכת הגנים בפתח תקווה לשנת הלימודים התשע"ז, החלו להתקבל פניות של הורים מבקשי מקלט המתגוררים בעיר, ובכללם העותרים, למשיבה 1 לצורך רישום ילדיהם, כולם בגילאי חובה, למערכת הגנים בעיר.

9. הפניות לרישום נדחו בין אם באופן ישיר ובין אם באופן עקיף, וזאת עד שהפונים יעבירו למשיבה 1 טופס "תצהיר שכירות בדירה בלתי מפוצלת" להחתמת בעלי הדירות על טופס זה, וזאת על אף שדרישה זו מנוגדת להוראות הדין והנחיות משרד החינוך ועל אף ראיות ברורות למגורי הפונים (למצער העותרים) בפתח תקווה, לרבות באמצעות הצגת חוזי שכירות. בעלי הנכסים סירבו לחתום על מסמך זה מטעמיהם שלהם או סירבו לאמת חתימתו למול עורך דין.

הטופס ריק מצורף ומסומן כנספח יא'.

דוגמת חתימה ללא אימות עורך דין בעניינו של עותר 9 מצ"ב כנספח יב'.

10. הוריה של העותרת 4 אשר ראו כי ילדתם וכן ילדים נוספים אינם מקבלים את מה שהם זכאים להם על פי דין פנו בצר להם לסיוע לעותרת 1 ולקליניקה למשפט ומדיניות חינוך.

11. ביום 29.08.2016 פנה הח"מ למנהלת אגף גני ילדים בעיריית פתח תקווה, הגב' מיכל אונגר, תוך התייחסות להיבטים הרחבים ותוך התייחסות פרטנית לעותרת 4, לרבות צירוף המסמכים הרלוונטיים, וכן התייחסות להיבטים העקרוניים.

בפנייה זו הצבענו על חוסר חוקיות הדרישה להחתים אדם שלישי על תצהיר בסוגיות שאינן רלוונטיות לחינוכם של העותרים, על הפרת הדין החקוק בדבר מימוש הזכות לחינוך, על המסמכים המוכיחים מגורים כנדרש בפתח תקווה ומעבר לנדרש אף הפנינו לפסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע בעניין רישום ילדי מבקשי מקלט לגנים בעיר לקראת שנת הלימודים תשע"ו (עת"מ 25757-06-15 טספרגש ואח' נ. עיריית קרית מלאכי ואח') שם טענה העירייה בדבר מחסור במסמכים להוכחת מקום המגורים. בפסק דינו הדגיש ביהמ"ש כי נוכח הנסיבות המאפיינות מבקשי מקלט גם במקרים בהם קיימים חוסרים מסוימים במסמכים, כגון חוזה שכירות לא עדכני- יש לרשום את הילדים בחתאם להצהרתם בפני העירייה.

פניה זו הועברה לראש מנהל החינוך בעיריית פתח תקווה, מר רמי הופנברג, אך לא נענתה כלל.

המכתב מצורף ומסומן כנספח יג'.

פסק הדין בעניין טספרגש כנספח יד'.

12. לאחר שלא התקבלה תשובה נשלחו ביום 31.8.16 שתי פניות נוספות למר רמי הופנברג להן צורפו המסמכים הרלוונטיים בעניינם של העותרים 2 ו 3. מר הופנברג השיב כי הפניה תטופל ע"י הלשכה המשפטית.

הפניות הנוספות מיום 31.8.16 מצורפות ומסומנות טו'.

13. בשעות הערב התקבלה תשובתה של הלשכה המשפטית ממנה עולה כי העירייה העלתה דרישות חדשות מהפונים לרבות קבלת "מספר ארנונה", להלן:

- במענה לפנייתך שהועברו לטיפול באשר לרישום הקטינים שבנדון, התייחסותי הינה כדלקמן :
1. עריית פתח תקווה פועלת על פי הנחיות משרד החינוך בנושא רישום למוסדות חינוך ומבצעת רישום לכלל ילדי העיר וזאת כמחויב מכוח "חוק לימוד חובה, התש"ט 1949".
 2. הוראות חוזר מנכ"ל משרד החינוך סב/7(א) מפרטות מהם המסמכים הנדרשים ברישום ילדים למוסדות החינוך וכן דרישה כי הרשות תאמת בעזרת מסמכים נוספים, בעת הצורך, את מקום המגורים ואזור הרישום של המבקשים להירשם.
 3. בנוסף, במסגרת הנחיות משרד החינוך לזכויות התלמיד ובהן רישום ילדי זרים, ישנה התייחסות למסמכים אותם נדרשים להציג ברישום:
זרכון של אחד ההורים וזרכון של הילד
חוזה זירה
מספר ארנונה
 4. אנו כרשות מחויבים לפעול על פי הדין וכך אנו פועלים!
 5. חריני להפנות את תשומת ליבך כי החליך שאלו התייחסות במכתבך לא פורסם ברשומות ועל כן, לא ניתן לחסיק ממנו דבר לעניין זה.
 6. ככל ויתקבלו המסמכים הנדרשים, נשמח לפעול לרישום.

המכתב מצורף ומסומן כנספח ט.

14. בנסיבות האמורות לעיל פנה הח"מ בשם העותרים 7-2 ביום 1.9.16 למשיב 2 עם העתק למשיבה 1 בבקשה כי יפעיל את סמכויותיו בהתאם לסעיף **3א לחוק לימוד חובה** להורות על רישום העותרים ומבקשי מקלט נוספים לגנים באופן מיידי. בהמשך נשלחו מכתבים נוספים אליהם צורפו מסמכיהם של העותרים 8-11.
- המכתב מיום 1.9.16 מצורף ומסומן יז.
- המכתבים הנוספים מצורפים ומסומנים יח.

15. במכתב למשיב 2 הבהירו העותרים כי המשיבה 1 הפרה ברגל גסה את הוראות הדין המחייבות לרשום תלמידים בגילאי חובה המתגוררים בשטח הרשות במוסדות החינוך, הפנו לכך **שחוזר המנכ"ל הרלוונטי של משרד החינוך** (חוזר מנכ"ל תשע"ו (5) 1-3.10 "הרישום לגני ילדים ולבתי ספר יסודיים לקראת שנת הלימודים התשע"ז", המפנה לחוברת הרישום לגני ילדים התשע"ז 2016-2017, שם נקבעת זכאותו של תלמיד שאינו נושא תעודת זהות ישראלית לרישום בגן בסעיף 5.8.1 – להלן: "חוזר מנכ"ל רישום לגני ילדים לקראת שנת הלימודים תשע"ז") מחייב את רישום התלמידים בגילאי חובה המתגוררים ברשות המקומית וזאת בניגוד לטענות המשיבה 1, להלן:

- "תלמיד המתגורר בארץ בתחום השיפוט של הרשות ואין ברשותו תעודת זהות ישראלית, יהיה זכאי להרשם ולהשתבץ בגן ילדים, בהתקיים אחד התנאים הבאים:
1. **לרשות המקומית אסמכתאות המעידות על כך שמרכז חייו הינו בישראל וכי הוא עתיד ולהמשיך ולהתגורר בתחומי הרשות המקומית.**
 2. לרשות המקומית אסמכתאות המעידות כי הגם שהתלמיד הגיע זה עתה לרשות המקומית, זו עתידה להיות מרכז חייו והוא עתיד להמשיך ולהתגורר בתחום שיפוט.
 3. הוא מתגורר בתחום רשות החינוך המקומית שלושה חודשים לפחות."

חוזר מנכ"ל רישום לגני ילדים לקראת שנת הלימודים תשע"ז והקטעים הרלוונטיים בחוברת מצורפים ומסומנים יט'.

16. במכתב למשיב 2 אף נטען כי המשיבה 1 אינה רק מתעלמת מהוראות הדין המפורשות ומחוזר המנכ"ל הרלוונטי אלא אף ביקשה בתשובתה להפנות לחוזר מנכ"ל שאינו רלוונטי - חוזר מנכ"ל תשס"ב 7(א), סעיף 8.3-10 העוסק ב"רישום למוסדות חינוך: המלצות להתמודדות עם בעיות של רישום כוזב לגני ילדים ולבתי ספר" (להלן: "חוזר מנכ"ל רישום כוזב"). במכתב הובהר כי הטלת חשדות על מבקשי מקלט לרישום כוזב (האופייני דווקא לאנשים בעלי יכולת מרשויות מסוימות שמנסות להתקבל לרשויות אחרות) נוגעה בהפליה אסורה וגזענית. כמו כן הובהר במכתב למשרד החינוך כי גם בהתאם לחוזר מנכ"ל רישום כוזב בדיקת "מספר ארנונה" הינה בדיקה פנימית (שאינה רלוונטית כלל למבקשי המקלט שבעלי ביתם הם האחראים על תשלום הארנונה) ומכל מקום במקום בו מוצג חוזה שכירות תקף (כפי שאירע בעניינם של כלל העותרים) אין כל עילה לדחות בקשת רישום.

חוזר מנכ"ל רישום כוזב מצורף ומסומן ב'.

17. למרות כל האמור לעיל, על אף ההפרה הבוטה של הדין, הפגיעה הקשה בזכותם של העותרים לחינוך והמספר הרב של הבריורים והבקשות לקידום המענה והטיפול למול הלשכות השונות לא טרח המשיב 2 לחשיב לפנייה או לטפל בה. למותר לציין, כי גם המשיבה 1 אשר נציגיה כותבו לכלל המכתבים לא טרחו לחזור בהם מהחלטתם השערורייתית, כך שמי מהעותרים לא נרשם למערכת החינוך, ולמרות שכבר החלה שנת הלימודים.

18. לא זו אף זו ממענה שנמסר לח"כ רוזין שפנתה בעניין זה למשיבה 1 השיב לה ראש העירייה, מר ברוורמן, כי דרישות המשיבה 1 לדרכון, מספר ארנונה ולתצהיר כאמור מטעם משכירי הדירות הינם סבירים בנסיבות העניין.

מכתב הפנייה של ח"כ רוזין ותשובת ראש העירייה מצורפים כנספח ב'.

19. למען השלמת התמונה העובדתית יוער כי מהמידע הידוע לעותרים וכפי שעולה מתשובת ראש העיר לח"כ רוזין ילדי מבקשי המקלט אשר המשיבה 1 הואילה לרשום לגנים בעיר משובצים בניגוד לחוק לגנים נפרדים רב גילאיים לילדים בגילאי 3-6 שלא בהתאם לכללי הרישום המקובלים המבוססים על מקום מגורים. כן עולה כי מיקום אחד מהגנים לפחות הינו מרוחק ואף התנאים אינם עומדים בסטנדרטים המקובלים בעיר וההולמים גני ילדים.

20. בהעדר שיבוץ בגן של מי מילדי העותרים וילדים נוספים, מוגשת העתירה דגן.

המצב החוקי

א. הזכות לחינוך מגיל 3

21. "הזכות לחינוך הוכרה זה מכבר כזכות יסוד בשיטת המשפט הישראלית. זכות זו הובטחה עוד במגילת העצמאות, והיא מעוגנת באמנות שונות במשפט הבינלאומי שישראל צד להן, וכן במשפט הבינלאומי המינהגי... חשיבותה המיוחדת של הזכות לחינוך נובעת ממקומו של החינוך כערך חיוני למימוש זכויות האדם כפרט, ולמיצוי אישיותו, יכולותיו וכשרונותיו במסגרת האוטונומיה האישית הנתונה לו; החינוך נותן בידי הפרט כוחות התמודדות במאבקי החיים והקיום, ומקנה לו שוויון הזדמנויות בהכשרתו לעתיד." (בג"ץ 7426/08 טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך, 12 פורסם בנבו, 31.8.2010).

22. פגיעה בזכות לחינוך, במיוחד אם היא משולבת בפגיעה בשוויון, הוכרה כפגיעה בזכות החוקתית לכבוד האדם בהתאם לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. ראו בעניין זה בג"ץ 5373/08 אבו לבדה נ' שרת החינוך (פורסם בנבו, 6.2.2011):

"...ככל שקיימת שאלה אם הזכות לחינוך מהווה זכות חוקתית, הרי הזכות לשוויון בחינוך משיקה במישרין לזכות החוקתית לכבוד האדם. ההפליה ככלל, ובהשתקפותה בחינוך בפרט, יוצרת תחושת קיפוח ונחיתות, הפוגעת בכבוד הילד כאדם. הפגיעה בשוויון בחינוך כמוה כפגיעה בזכות חוקתית לכבוד האדם".

23. הלכה זו זכתה אף לקונצנוס רחב בקרב ההרכב המורחב שדן בבג"צ 3752/10 רובינשטיין ואח' נ' הכנסת ואח' (פורסם בנבו, 17.9.2014).

24. ייחודה של הזכות לחינוך נעוץ בעובדה שהינה זכות חיובית, המטילה חובה על המדינה ועל הרשויות המקומיות להעניק חינוך חינם לתלמידים המתגוררים בשטח הרשות המקומית תוך העמדת מוסדות רשמיים להגשמת הזכות. כאמור בסעיף 7 לחוק לימוד חובה:

"(א) המדינה אחראית למתן חינוך חובה לפי חוק זה.
 (ב) קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חינם לפי חוק זה לילדים ולנערים הגרים בתחום שיפוטה של רשות חינוך מקומית מסוימת, יהא מוטל על המדינה ועל אותה רשות חינוך מקומית במשותף."

25. כאמור בסעיף 2(א) לחוק זה, "לימוד חובה יקיף כל ילד וכל נער", כאשר בהתאם להגדרת החוק, ילד הינו "אדם שבראשית שנת הלימודים היה באחד הגילאים מ-3 ועד בכלל". בהתאם להגדרת משרד החינוך כלל ילידי שנת 2013 ואילך זכאים להירשם במערכת החינוך לשנת הלימודים תשע"ז. לעניין זה ראו חוזר הרישום לגני ילדים ולבתי ספר יסודיים לקראת שנת הלימודים התשע"ז.

26. נוסף כי מימוש הזכות לחינוך בכל הנוגע לחובה לרשום ילדים בגילאי חובה מוטלת על הרשות המקומית לפי סעיף 3 לחוק לימוד חובה ובהתאם לסעיפים 3-4 לתקנות הרישום, שם נקבע, בין היתר, להלן:

"הרישום לגן ילדים ולבית ספר במקום שאין בו בית ספר, ייערך על-ידי רשמים שיתמנו על-ידי רשות החינוך המקומית, לא יאוחר משלושה שבועות לפני התחלת הרישום... הרישום לגן ילדים והרישום לבית ספר במקום שאין בו בית ספר, ייערך במשרד רשות החינוך המקומית. (2) רשות חינוך מקומית תקיים לפי הצורך, משרדי רישום לגבי ילדים בשכונות וברובעים שבתחום שיפוטה;"

ב. איסור הפליה על רקע מעמד בישראל או ארץ מוצא

27. כפי שצוין לעיל, הוראות חוק לימוד חובה הוענקו לכל ילד ונער במדינת ישראל, ללא קשר למוצא או למעמד בישראל, כאשר מקום הרישום, כאמור בחוק ובתקנות הרישום, הינו מקום המגורים. כך, כאמור למשל בסעיף 7 (ב) לחוק לימוד חובה, הקובע כי החובה על "קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חינוך לפי חוק זה לילדים ולנערים הגרים בתחום שיפוטה של רשות חינוך מקומית מסויימת, יהא מוטל על המדינה ועל אותה רשות חינוך מקומית".

28. הזכות האוניברסאלית לחינוך אף מוגנת בסעיף 3 לחוק זכויות התלמיד, התשס"א-2000 (להלן: "חוק זכויות התלמיד") אשר קובע ש"כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין", ללא הבחנת לאום, מעמד או מוצא, כאשר, סעיף 5 לחוק אוסר הפליה על רקע ארץ מוצא במפורש, כדלקמן:

"רשות חינוך מקומית, מוסד חינוך או אדם הפועל מטעמים, לא יפלו תלמיד מטעמים עדתיים, מטעמים של ארץ מוצא, מטעמים של רקע חברתי-כלכלי, מטעמים של נטייה מינית או זהות מגדרית, או מטעמים של השקפה פוליטית, בין של הילד ובין של הוריו, בכל אחד מאלה:

- (1) רישום תלמיד, קבלתו או הרחקתו ממוסד חינוך;
- (2) קביעת תכניות לימודים ומסלולי קידום נפרדים באותו מוסד חינוך;
- (3) קיום כיתות נפרדות באותו מוסד חינוך;
- (4) זכויות וחובות תלמידים לרבות כללי המשמעת והפעלתם."

29. על אלו מוסיף סעיף 3(א) לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000, בקובעו איסור הפליה על המספק מוצר ציבורי על רקע גזע, לאום, מעמד אישי, ארץ מוצא ועוד, כדלקמן:

"מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי, מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטייה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, גיל, מעמד אישי או הורות."

30. איסור ההפליה בחינוך על רקע מוצא ומעמד מוגן גם בסעיף 2 לאמנה בדבר זכויות הילד, 1989 שמדינת ישראל הינה צד בה:

"המדינות החברות יכבדו ויבטיחו את הזכויות המפורטות באמנה זו לכל ילד שבתחום שיפוטן, ללא הפליה משום סוג שהוא, ללא קשר עם גזע, צבע, מין, שפה, דת, השקפה פוליטית או אחרת, מוצא לאומי, אתני, או חברתי, רכוש, נכות, לידה או מעמד אחר, בין אם של הילד ובין אם של הוריו או אפוטרופסו החוקי" (התרגום מתוך אתר משרד החינוך).

31. הכלל לפיו הזכות לחינוך נתונה לכלל הילדים בישראל ללא קשר למעמדם או לארץ מוצאם אף הובהרה וחוכרעה בפסיקה כך למשל על ידי בית המשפט המחוזי בבאר שבע בעת"מ (ב"ש) 29883-07-11 מאנג'אן נ' עירית אילת (פורסם בנו 2.8.2012).

ג. המסמכים הדרושים לרישום

32. חוראות הדין תורגמו להנחיות משרד החינוך בסעיף 5.8.1 לחוברת אליה מפנה חוזר מנכ"ל רישום לגני ילדים לקראת שנת הלימודים תשע"ז שם נקבע כי כל תלמיד שאינו נושא תעודת זהות ישראלית יהיה זכאי להירשם ולהשתבץ בגן ילדים בהתקיים אחד התנאים הבאים:

"

1. לרשות המקומית אסמכתאות המעידות על כך שמרכז חייו הינו בישראל וכי הוא עתיד ולהמשיך ולהתגורר בתחומי הרשות המקומית.
2. לרשות המקומית אסמכתאות המעידות כי הגם שהתלמיד הגיע זה עתה לרשות המקומית, זו עתידה להיות מרכז חייו והוא עתיד להמשיך ולהתגורר בתחום שיפוטו.
3. הוא מתגורר בתחום רשות החינוך המקומית שלושה חודשים לפחות."

33. בעניינו אין חולק כי כלל העותרים הוכיחו שמרכז חייהם הינו בפתח תקווה באמצעות חוזה שכירות כאשר חלק מהעותרים אף הציגו ראיות נוספות כגון תלושי שכר של הוריהם.

34. בהקשר זה יצוין, כאמור לעיל, כי בית-המשפט המחוזי בבאר שבע הבהיר בעניין רישום ילדי מבקשי מקלט (עת"מ 25757/06/15 טספרגש ואח' נ. עיריית קריית מלאכי) כי נוכח הנסיבות המאפיינות מבקשי מקלט גם במקרים שבהם קיימים חוסרים מסוימים במסמכים, כגון חוזה שכירות לא עדכני- יש לרשום את הילדים בהתאם להצהרתם. דהיינו: בעוד שהנחיות המפורשת של בית המשפט הינה לרשום תלמידים גם במקום שישנו חוסר במסמכים בהתאם להצהרה פועלת עיריית פתח תקווה תחת הנחת "רישום כוזב" לא מבוססת המצביעה על מניעים זרים מפלים.

ד. חובת משרד החינוך לרישום התלמידים

35. כאמור, חוק לימוד חובה והתקנות מתוכו מטילים את חובת הרישום למוסדות חינוך על הרשות המקומית. עם זאת סעיף 3א לחוק לימוד חובה מטיל על משרד החינוך את הרשות ולמעשה את החובה להיכנס בנעלי הרשות המקומית בתנאים מסוימים, כאמור להלן:

"(א) לא התחילה רשות חינוך מקומית מסוימת לערוך רישום לפי חוק זה והתקנות שהותקנו על פיו, תוך עשרה ימים מהמועד שנקבע לכך, או שהיה לשר יסוד להניח שאין בדעתה או ביכלתה לערוך רישום כאמור - רשאי השר לצוות, בצו שיפורסם בדרך הנראית לו, שאותה רשות

חינוך מקומית לא תערוך עוד רישום כאמור, והרישום ייערך על ידי מי שהשר יקבע, ובמועד שהשר יקבע.

(ב) היה לשר יסוד להניח שרישום או רישום מחדש, שנערך על ידי רשות חינוך מקומית מסויימת, נערך שלא בהתאם לחוק זה ולתקנות שהותקנו על פיו - רשאי השר, בצו שיובא לידיעת הנוגעים בדבר בדרך הנראית לו, לבטל אותו רישום, ולצוות שהרישום ייערך מחדש -

(1) על ידי רשות החינוך המקומית - במועד שהשר יקבע, או

(2) על ידי מי שהשר יקבע - במועד שהשר יקבע.

(ג) ניתן צו לפי סעיף זה לגבי רישום מסויים - חייב כל מי שחובת אותו רישום חלה עליו לפי סעיף 3, למלא אותה חובה במועד ובאופן שהשר קבע לעריכת הרישום.

(ד) רישום שנערך שלא על ידי רשות חינוך מקומית, בתוקף צו שניתן לפי סעיף זה - תישא רשות החינוך המקומית בהוצאותיו, שייגבו ממנה בדרך שהשר יקבע; ותעודה חתומה בידי השר הקובעת את סכום ההוצאות האמורות תשמש ראיה חותכת לכך."

36. חובתו זו של המשיב 2 משתלבת עם חובתו הבסיסית והמשותפת עם המשיבה 1 להבטיח חינוך רשמי כמופיע בסעיף 7 לחוק לימוד חובה. בכל הכבוד, אין המשיב 2 יכול להביט מהצד במקום בו ישנה הפרה כה חמורה של הדין ולא להתערב.

לגוף הדברים

37. עיינו הראות כי בעוד שהוראות הדין בישראל מחייבות את המשיבה 1 לרשום למערכת החינוך כל ילד וכל נער המתגורר בשטחה, ללא קשר למעמדו או לאומו, מפרה היא את הדין ברגל גסה. זאת, על אף שלא ניתן לחלוק על כך כי המסמכים שהוצגו בעניינם של כל אחד מהעותרים מצביעים בבירור כי מגוריהם הם בפתח תקווה ואף לא נטען אחרת בתשובת המשיבה 1.

38. חומרה מיוחדת יש לראות בכך כי המשיבה 1 הפעילה לאורך כל הדרך שיקולים פסולים וזרים בהתנהלותה בעניין זה אשר מתעלמים ברגל גסה מהוראות הדין וזכותם של העותרים וילדי מבקשי מקלט אחרים לחינוך.

39. עצם הדרישה הראשונית לרישום ושיבוץ בגן ילדים בהחתמת אדם שלישי (המשכיר) על תצהיר לפיו המשפחות מתגוררות אצלו ב"דירות לא מפוצלות" (עליו מסרבים בעלי דירות לחתום מטעמיהם שלהם) הינה זרה ובלתי רלוונטית לתנאים לרישום לגן ילדים ופסולה היא. דרישה זו שלעצמה מעידה על חוסר תום לב ועל שקילת שיקולים זרים ומפלים על רקע לאום. למותר לציין כי לו מבקשת המשיבה 1 להפעיל אמצעי פיקוח בסוגיות שונות שבסמכותה כנגד חלק מבעלי הדירות בעיר היא אינה יכולה לעשות זאת על ידי שלילת זכותם החוקתית של העותרים ודומיהם לחינוך, או התנייתה בתנאים. יובהר כי דרישת המשיבה להחתמת אדם שלישי על תצהיר, לא כל שכן בהתייחס לתוכן המכתב, אינה מוכרת כלל במערכת החינוך וודאי שאינה מבוססת על הוראות הדין.

40. ככל שניתן היה לסבור כי הצבת דרישת החתמת בעל הדירה על התצהיר האמור הינה בתום לב וכי הפניית שימת הלב לדין על ידי ב"כ העותרים תוביל לתיקון דרכי המשיבה 1, תשובת המשיבה 1 לפניית הח"מ מצביעה על חלק תרוח המפלה בו נמצאת המשיבה 1.

41. הצבת דרישה בלתי רלוונטית חדשה לרישום התלמידים (מספר ארנונה) מצביעה שלעצמה על כך כי המשיבה 1 מונעת מהכוונה למנוע את זכותם של העותרים ואחרים לחינוך ולא מטעמים ענייניים.
42. הדרישה לספק מספר ארנונה אשר כלל אינו מצוי בידי העותרים מצביעה על שיקולים פסולים הן מכיוון שאין בו רלוונטיות וצורך לעניין מקום המגורים והן נוכח העובדה כי ניתן ללמוד מחוזי השכירות שהציגו העותרים כי ההסכם עם בעלי הדירות אינו כולל את תשלום הארנונה ישירות. דהיינו: השוכרים משלמים את שכר הדירה ובאחריות בעל הנכס לשלם את הארנונה כמקובל.
43. החלטת המשיבה 1 להפנות את יהבם לחוזר מנכ"ל רישום כוזב משנת 2002, עליה הם ביקשו לבסס את דרישת מספר הארנונה, תחת פנייה לחוזר המנכ"ל הרלוונטי – **רישום לגני ילדים לקראת שנת הלימודים תשע"ז** מצביעה גם היא על הלך הרוח אצל המשיבה 1 – להפלות לרעה את העותרים מטעמים פסולים ולמנוע את זכותם לחינוך.
44. חומרה מיוחדת יש לראות בעצם "סימון" הורי התלמידים מבקשי המקלט כמי שמזייפים את מקום מגוריהם כאשר יש להניח כי תופעה זו אינה חוזרת על עצמה בנוגע לאוכלוסיות אחרות בעיר. ההוראות בדבר "רישום כוזב" נועדו על מנת למנוע מצב שבו אנשים הגרים ברשות מקומית אחת ירשמו את ילדיהם למוסדות חינוך ברשות מקומית אחרת. ההוראות נועדו להתמודד עם דרך פעולה לא ראויה זו של הורים אשר מטעמים שונים מעדיפים מוסד חינוך ברשות מקומית מסוימת על פני מוסד החינוך להם הם זכאים באזור מגוריהם. בוודאי שלא נועדו הוראות אלה על מנת למנוע מילדים המתגוררים בישראל רישום למערכת החינוך הציבורית. נסיבותיהם של העותרים הם רחוקות מן הנסיבות אליהן מתייחסות ההוראות בדבר "רישום כוזב" כרחוק המזרח מן המערב. האם ניתן לעלות על הדעת כי דווקא מבקשי מקלט, הנמצאים בתחתית הסולם חברתי כלכלי בישראל, יבקשו לזייף את מקום מגוריהם כדי להעביר את ילדיהם למערכת הגנים בפתח תקווה? האם מקבלי החלטות אצל המשיבה 1 רואים לנגד עיניהם קבוצות מבקשי מקלט נעות במכוניות יוקרה ממקום מושבם בערים אחרות במרכז, בצפון ובדרום כדי להסיע את ילדיהם לפתח תקווה? התשובות ברורות. מכאן עולה המסקנה היחידה כי המשיבה 1 מצאה לנכון להתעמר באוכלוסייה מוחלשת זו.
45. זאת ועוד, עיון בהוראות חוזר המנכ"ל עליו הסתמכה המשיבה 1 מעלה כי הברור בדבר מספר הארנונה בחוזר המנכ"ל הינו ברור פנימי למול אגף גבייה ברשות המקומית, ובכל מקרה המבקש להירשם איננו נדרש להמציא את מספר הארנונה. לא זו אף זו, במקום ואגף הגבייה אינו מספק את מספר הארנונה נדרש הפונה לצרף חוזה שכירות. והנה, בעניינם של כלל העותרים הוצג חוזר שכירות כנדרש אך המשיבה 1 החליטה להמשיך ולהתעלם מהנחיות הדין.
46. לצד כל אלו, נוסף כי תגובת המשיבה 1 לפיה אינה יכולה להתייחס לפסק הדין בעניין קריית מלאכי אליו הפנו העותרים מכיוון שלא נמצא ברשומות מצביעה גם היא על חוסר תום לב בפעילות המשיבה 1. לו ביקשה המשיבה 1 לברר את המצב המשפטי לאשורו אזי הייתה יכולה לפנות לח"מ לקבלת פסק הדין או לברר את הסוגיה עם משרד החינוך שהיה צד להליך. לא כל שכן, לאחר שפסק הדין הועבר לה ביום 1.9.16 יכולה הייתה המשיבה 1 לכלכל צעדיה מחדש אך היא בחרה שלא לעשות כן.

47. בשולי הדברים, העותרים מניחים כי דרישתה החוזרת של המשיבה 1 להמצאת "דרכון" שאינו רלוונטי בעניינם של מבקשי המקלט מאריתריאה מכוונת להמצאת אשרות שהייה אשר הועברו בעניינם של כלל העותרים.

48. בסופו של יום, הוצגו ראיות משכנעות למקום מגוריהם של העותרים, אין כל בסיס לחשדותיה של המשיבה 1 וברור כי המשיבה 1 מונעת משיקולים פסולים ביודעה שהיא מפרה את הדין. משכך, העותרים יטענו כי יש לקבל את העתירה בכל הנוגע לסעדים הנוגעים למשיבה 1 ולחייבה כאמור בפתח העתירה בהוצאות לדוגמה.

49. בכל הנוגע למשיב 2, משהגיעו ללשכות ראשי מערכת החינוך החל מלשכות השר, המנכ"לית, מנהלת המחוז ועד למחלקה המשפטית פניות וראיות בדבר הפרה חמורה של הדין ופגיעה בזכות הבסיסית והחוקתית לחינוך, היה על ראשי המערכת לפעול באופן נמרץ ומידי להפעלת סמכויות המשיב 2 שבדין להורות על רישום התלמידים לגנים בעיר. הדברים נכונים מכח קל וחומר לאור הטעמים הפסולים שהובילו להחלטת המשיבה 1.

50. העותרים רואים חשיבות רבה כי בית המשפט הנכבד יביע עמדתו הברורה בהקשר זה וינחה את המשיב 2 להפעיל את סמכויותיו במקרים דומים באשר הוא נושא בתפקיד הממלכתי החשוב להבטיח חינוך לכל ובידו אמצעי הפיקוח להבטיח זאת. לולא יובהרו סמכויות המשיב 2 החשש כי רק הליכים משפטיים יבטיחו מימוש זכויות הבסיס במערכת החינוך, במיוחד כאשר הדברים נוגעים לאוכלוסיות מוחלשות.

51. לצד כל האמור העותרים ראוי להבהיר כי השיבוץ לגנים יעשה באופן שהולם את כללי הרישום המקובלים תוך הבטחת תנאים הולמים לילדים.

52. נוכח כל האמור לעיל, נבקש מבית המשפט הנכבד לקבל את העתירה כמפורט בסעדים בפתחה.

היום: 07/09/2016

הרן רייכמן, עו"ד
ב"כ העותרים

¹ העתירה נכתבה בסיוע הסטודנטית גל שטיין